

ΕΙΔΙΚΟ ΑΡΘΡΟ SPECIAL ARTICLE

Βιασμός και φαρμακευτικές ουσίες

Ουσίες που μπορούν να «συνεπικουρήσουν» στην εγκληματική πράξη του βιασμού, σήμερα είναι διεθνώς γνωστές ως “date rape drugs” (DRDs), ανήκουν σε διάφορες χημικές-φαρμακευτικές κατηγορίες και μπορούν να οριστούν «ως οι ουσίες εκείνες στις οποίες, όταν κάποιος εκτεθεί, χάνει τον αυτοέλεγχό του και μειώνονται οι αντιστάσεις του, καθώς και οι σεξουαλικές του αντιστάσεις ειδικότερα. Το θύμα, ακόμη και όταν περάσει η επήρεια των ουσιών αυτών και ενώ έχει σαφώς τα φυσικά στοιχεία του βιασμού, δεν είναι σε θέση να θυμηθεί και να εκθέσει με σαφήνεια τα γεγονότα και το τι ακριβώς έχει συμβεί». Πρακτικά, τα περισσότερα από αυτά τα προϊόντα απαιτούν για τη χορήγησή τους ιατρική συνταγή, μπορεί όμως να είναι και απολύτως παράνομα ή και να αποτελούν “coctails” άγνωστης σύνθεσης και περιεκτικότητας. Τα DRDs ενδέχεται να αποβούν εξαιρετικά επικίνδυνα αλλά και εθιστικά. Συνήθως είναι άχρωμα, άγευστα και άοσμα και γενικότερα έχουν χαρακτηριστικά τέτοια που τα «βοηθούν» να προστίθενται συχνά σε κάποιο, κατά προτίμηση, αλκοολούχο ποτό, χωρίς να γίνονται αντιληπτά από τα υποψήφια θύματά τους. Διεθνώς, τα πλέον γνωστά από τα κυκλοφορούντα DRDs είναι το Rohypnol®, το Xyrem® και η ketamine. Για την προστασία από τα DRDs, τα “National Institutes of Health” και το “National Institute of Drug Abuse” των ΗΠΑ έχουν προτείνει μια σειρά προληπτικών, κατά κάποιον τρόπο, «κανόνων-οδηγίων» αυτοπροστασίας.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο βιασμός και η σεξουαλική παρενόχληση γενικότερα, μια θλιβερή εγκληματική πραγματικότητα που τιμωρείται και στην Ελλάδα με βάση συγκεκριμένα άρθρα του ποινικού κώδικα,¹ αποτελούν επιπλέον και ένα κοινωνικό φαινόμενο, του οποίου η παρουσία, η αντιμετώπιση αλλά και οι διαστάσεις διαφοροποιούνται διαχρονικά.

Σύμφωνα με την Camille Paglia, Αμερικανίδα συγγραφέα και φεμινίστρια, το 16ο αιώνα «ο βιαστής εθεωρείτο άνθρωπος περιορισμένης κοινωνικοποίησης», το 18ο αιώνα ο Fournel στην «πραγματεία του περί μοιχείας» διακήρυττε ότι «η φύση έχει δώσει στη γυναίκα πολλά μέσα που επαρκούν για να αμυνθεί από το βιασμό» και στην περίοδο του Διαφωτισμού ο Βολταίρος υποστήριζε ότι «... δεν υποκύπτεις παρά μόνο αν σου πάρουν το κεφάλι, λίγο μόνο αν υπερασπιστείς τη θέση σου είναι αδύνατο να σου την πάρουν με τη δύναμη».^{2,3}

Σήμερα, στη σύγχρονη δυτική κοινωνία, στο άρθρο 3 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ (1948),⁴ στα ανθρώπινα δικαιώματα περιγράφεται και αυτό του ελεύθερου προσδιορισμού, ενώ στο άρθρο 5 της σύμβασης της Ρώμης (1950)⁵ τονίζεται ότι «... ουδείς

επιτρέπεται να στερηθεί την ελευθερία του ει μη μόνον εις τας ακολούθους περιπτώσεις ...».

2. ΒΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ

Τα τελευταία χρόνια, υπάρχουν συχνές αναφορές για βιασμούς που έχουν υποστεί γυναίκες και άνδρες ενώ το θύμα βρισκόταν υπό την επίδραση κάποιων ουσιών, οι οποίες όχι μόνο του στερούσαν τη δυνατότητα για ουσιαστική αντίδραση αλλά και το εμποδίζαν στη συνέχεια να ανασύρει από τη μνήμη του άμεσα τα συγκεκριμένα γεγονότα και να τα τοποθετήσει στο χώρο και στο χρόνο, έτσι ώστε να προβεί και σε άμεση καταγγελία τους. Οι περισσότερες αναφορές τέτοιου τύπου εγκληματικών πράξεων, προς το παρόν, φαίνεται ότι προέρχονται από την Αγγλία και τις ΗΠΑ και όχι μόνο λόγω μεγαλύτερης διάδοσης των ουσιών αυτών αλλά και επειδή στις εν λόγω χώρες, στατιστικά, το έγκλημα του βιασμού καταγγέλλεται συχνότερα.⁶

Δυστυχώς, ακόμη και σήμερα ο βιασμός είναι το μοναδικό ποινικό αδίκημα κατά το οποίο δίνεται μεγαλύτερη προσοχή στη συμπεριφορά του θύματος και μικρότερη σε εκείνη του δράστη.⁷

Οι βιασμοί αυτοί αναφέρονται συνήθως από νεαρά

ΑΡΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ 2010, 27(5):841–846
ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE 2010, 27(5):841–846

Φ.Α. Τζαβέλλα

Τμήμα Νοσηλευτικής, Πανεπιστήμιο
Πελοποννήσου, Σπάρτη

Rape and pharmaceutical
substances

Abstract at the end of the article

Λέξεις ευρετηρίου

Βιασμός
Φαρμακευτικές ουσίες

Υποβλήθηκε 4.3.2010

Εγκρίθηκε 15.3.2010

άτομα και τις περισσότερες φορές συμβαίνουν σε τόπους όπου συχνάζουν ή διαβιούν κυρίως νεαρά άτομα, π.χ. bars, clubs, φοιτητικές εστίες, μοναχικά διαμερίσματα, rave parties, χωρίς όμως οι συνθήκες αυτές να είναι απόλυτες.

Ασφαλώς, η σύνδεση της εγκληματικής πράξης του βιασμού με τη χρήση κάποιων φαρμακευτικών ουσιών, εκτός του γεγονότος ότι αποτελεί μια συγκεκριμένη και περιορισμένη διάσταση του θέματος, επιπλέον τείνει να το περιορίσει και στα όρια κάποιας συγκεκριμένης υποκοιλούρας που έχει επιλέξει ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής (νεανική κοινότητα, rave parties, bars, κατανάλωση αλκοολούχων).

Αποφεύγοντας αυτό το αναλυτικό ολίσθημα, δυστυχώς είναι γεγονός ότι υπάρχουν και χρησιμοποιούνται σήμερα κάποιες ουσίες που συνεπικουρούν και αποτελούν ένα επιπλέον όπλο στα χέρια του θύτη και φυσικά όχι την αιτία, αλλά σίγουρα μια αφορμή για βιασμό.

Οι συγκεκριμένες χημικές ουσίες, που θεωρητικά μπορούν να «οδηγήσουν» σε ένα βιασμό, σήμερα είναι διεθνώς γνωστές ως “date rape drugs” (DRDs), αλλά και ως “club drugs”, και ανήκουν σε διάφορες χημικές-φαρμακευτικές κατηγορίες.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο όρος “date rape drugs” χρησιμοποιήθηκε κατ’ αρχήν στις ΗΠΑ και είναι περισσότερο από «επιστημονικός» ένας «δημοσιογραφικός όρος» των μέσων μαζικής επικοινωνίας (ΜΜΕ), για να μπορέσουν να χαρακτηρίσουν με κάποιον τρόπο τις ουσίες που χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά σε bars και rave parties και είχαν ως αποτέλεσμα το βιασμό, βιασμό ο οποίος σήμερα αναφέρεται ως “drug related rape” ή και “drug-facilitated sexual assault”. Ένας «στοιχειώδης ορισμός», για πρακτικούς λόγους περισσότερο, θα χαρακτήριζε ως “date rape drugs” (DRDs) «τις ουσίες, η έκθεση στις οποίες οδηγεί σε απώλεια του αυτοελέγχου και μείωση των σεξουαλικών αντιστάσεων με συνέπεια την αυξημένη πιθανότητα ανεπιθύμητου sex. Το άτομο υπό την επήρεια τέτοιων ουσιών δεν μπορεί να αντισταθεί σε πράξεις που του γίνονται και όταν περάσει η επήρειά τους υπάρχουν μεν σαφώς τα φυσικά στοιχεία του βιασμού επάνω του, δεν είναι όμως σε θέση να θυμηθεί και να εκθέσει με σαφήνεια τα γεγονότα και το τι ακριβώς έχει συμβεί».⁸

Μετά από την έκθεση στα DRDs, το θύμα συνήθως συνέρχεται πολύ ταραγμένο, υποθέτει ότι είχε καταναλώσει μεγάλη ποσότητα οινόπνευματος και λόγω αυτού παρουσιάζει και κάποιο “black out”.

Σε μερικές περιπτώσεις, υπάρχουν κάποια φωτεινά διαλείμματα κατά τη διάρκεια της επίθεσης και έτσι το θύμα μπορεί να δώσει μερικές πληροφορίες για το συμβάν που

του έχει παρουσιαστεί, αλλά πάντα πολύ συγκεκριμένες. Δυστυχώς, τα αποτελέσματα των συγκεκριμένων ουσιών μπορεί να διαρκέσουν για μερικές ημέρες, το θύμα συνεχίζει να βρίσκεται σε σύγχυση και θεωρώντας ότι όλα αυτά συνέβησαν εξαιτίας της υπερβολικής κατανάλωσης οινόπνευματος, πάρα πολύ συχνά αισθάνεται και κατά κάποιον τρόπο ένοχο ή ακόμη και απόλυτα υπεύθυνο για ό,τι πιθανόν έχει συμβεί, με συνέπεια να μην αναφέρει το έγκλημα ή, όταν πλέον το αναφέρει, αυτό να γίνεται με μεγάλη καθυστέρηση και με τρόπο που δεν βοηθά στη στοιχειοθέτηση της εγκληματικής πράξης.^{9,10}

Πρακτικά, τα περισσότερα από τα εν λόγω προϊόντα απαιτούν για τη χορήγησή τους ιατρική συνταγή, μπορεί όμως να είναι και τελείως παράνομα, να έχουν παραγγελθεί μέσω μη νόμιμων ή άγνωστης ταυτότητας sites του internet ή και να αποτελούν coctails άγνωστης σύνθεσης και περιεκτικότητας. Συνήθως, είναι άχρωμα, άγευστα και άοσμη και γενικότερα έχουν χαρακτηριστικά τέτοια που τα βοηθούν να χρησιμοποιούνται χωρίς να γίνονται αντιληπτά από τα υποψήφια θύματά τους και να προστίθενται εύκολα σε κάποιο, κατά προτίμηση, αλκοολούχο ποτό.

Οι ουσίες που πιο συχνά αναφέρονται και χαρακτηρίζονται ως DRDs είναι το Rohypnol® και το Xyrem®.¹¹ Η ketamine συχνά συμπληρώνει αυτές τις λίστες, μολονότι υπάρχουν και πολλές άλλες ακόμη ουσίες άγνωστης προέλευσης και σύστασης, που μιμούνται τα αποτελέσματα των τριών αυτών ουσιών. Οι εν λόγω «άλλες», άγνωστης προέλευσης και σύστασης, ουσίες είναι ακριβώς για το λόγο αυτόν περισσότερο επικίνδυνες και δυσκολότερο να ανιχνευτούν σε περίπτωση καταγγελίας. Πρόσφατα και το Rivotril®, φαρμακευτικό προϊόν με νόμιμη ένδειξη τις κρίσεις πανικού, έχει προστεθεί, σύμφωνα με τα ειδησεογραφικά πρακτορεία της Αυστραλίας, στον κατάλογο των DRDs.¹²

Στις περισσότερες επίσημες ιστοσελίδες κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων, καθώς και στα αντίστοιχα ενημερωτικά φυλλάδιά τους, οι φαρμακευτικές/χημικές ουσίες για τις οποίες συχνότερα χρησιμοποιείται ο όρος DRDs ταξινομούνται σε έναν –κατά κάποιον τρόπο– «κατάλογο συναγερμού».

3. ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΕΣ/ΧΗΜΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥΝ ΩΣ DRDs

3.1. Rohypnol® (flunitrazepam)^{6,13-19}

Το Rohypnol® είναι γνωστό «στο δρόμο», δηλαδή στην «αργκό» και ως “Mexican valium”, “Roofies”, «χάπι της λήθης» και «γόμα μυαλού». Επίσης, ως “Roche”, “R-Z”, “Rib”, “Rope”, “Stupify”, “Shays”, “Roachies”! Χημικά, πρόκειται για μια βενζοδιαζεπίνη με δραστική ουσία τη φλουνιτραζεπάμη.

Παγκόσμια, χορηγείται νόμιμα ως συνταγογραφούμενο υπνωτικό, αλλά και ως προαναισθητική αγωγή σε >64 χώρες.

Χρησιμοποιείται συχνά και από τα εξαρτημένα σε ναρκωτικά άτομα ως υποβοηθητικό στη μείωση των συμπτωμάτων στέρησης. Στην Ελλάδα, κυκλοφορεί ευρέως ως το πολύ γνωστό συνταγογραφούμενο Hipnosedon® της εταιρείας Roche, ενώ στις ΗΠΑ, όπου η Hoffmann-la-Roche δεν υπέβαλε ποτέ τη φλουνιτραζεπάμη για έγκριση στον Αμερικανικό Οργανισμό Φαρμάκων και Τροφίμων (FDA), κυκλοφορεί ευρέως ως “street drug”, με προέλευση κυρίως από το Μεξικό και την υπόλοιπη Νότια Αμερική. Το Rohyprnol® κυκλοφορεί συνήθως σε μορφή δισκίων, τα οποία όταν «γλιστρήσουν» σε ένα ποτό δεν αφήνουν κάποια ιδιαίτερη οσμή ή γεύση. Για το λόγο αυτόν, και με αίσθημα ευθύνης, η κατασκευάστρια εταιρεία τροποποίησε τη φαρμακοτεχνική μορφή του Rohyprnol®, έτσι ώστε να διαλύεται πολύ δύσκολα σε υγρά, ενώ μετά από τη διάλυσή του το υγρό να έχει ένα έντονο κυανό χρώμα. Η δράση του Rohyprnol® αρχίζει 20–30 min μετά από τη λήψη, φθάνει στα μέγιστα επίπεδα μετά από 1–2 ώρες και η συνολική διάρκειά της είναι περίπου 8 ώρες. Συνεπώς, τα συμπτώματα-ανεπιθύμητες ενέργειες από τη χρήση του Rohyprnol®, θεωρητικά, μπορεί να διαρκέσουν μέχρι και 8 ώρες από τη λήψη, αν και πρακτικά έχουν αναφερθεί πολύ μεγαλύτερες διάρκειες δράσης. Το Rohyprnol® μπορεί να είναι εξαιρετικά επικίνδυνο αν αναμειχθεί με οινόπνευμα, ενώ τα συνηθέστερα από τα συμπτώματα-ανεπιθύμητες ενέργειές του είναι τα παρακάτω:

- Απώλεια των αισθήσεων
- Αδυναμία ανάκλησης των συμβάντων στη μνήμη
- Υπνηλία, αίσθηση μέθης, ναυτία, σύγχυση
- Ίλιγγος, γαστρικά ενοχλήματα
- Πρόβλημα στην ομιλία
- Πτώση της αρτηριακής πίεσης
- Χαλάρωση του μυϊκού τόνου.

3.2. Xyrem® (GHB, sodium oxybate, gamma hydroxybutyric acid)

Το Xyrem® «στο δρόμο» έχει περισσότερα από 80 ονόματα, με πιο γνωστά τα “Liquid ecstasy”, “G”, “Georgia homeboy”, “Liquid E”, “Liquid X”, “Grievous bodily harm”, “Woman’s Viagra”, “Easy lay”, “Gamma 10” και “Salty water”. Το GHB μπορεί να είναι υγρό, άχρωμο και άγευστο, αλλά και με μορφή λευκής σκόνης ή και σε δισκίο.^{13–17,20,21}

Μερικές φορές, παρασκευάζεται από άτομα στα σπίτια τους και τότε μπορεί να είναι ακόμη πιο επικίνδυνο, εφ’ όσον μπορεί να διοχετευτεί στην παράνομη αγορά και αναμειγμένο με άλλες ουσίες και, κατά συνέπεια, με άγνωστη ακριβώς τη σύσταση και την περιεκτικότητά του.

Τα τελευταία χρόνια, η συγκεκριμένη ουσία κυκλοφορεί και στην Ευρώπη, αφού έχει λάβει πανευρωπαϊκή άδεια κυκλοφορίας από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Φαρμάκων (EMA) ως «ορφανό φάρμακο», με ένδειξη «ναρκοληψία με καταπληξία σε ενήλικες ασθενείς». Στην Ελλάδα, έχει καταταγεί στον Πίνακα Γ’ περί ναρκωτικών, ενώ η διακίνησή του γίνεται μέσω του ΙΦΕΤ (Ινστιτούτο Φαρμακευτικής Έρευνας και Τεχνολογίας).

Στα συνηθέστερα από τα συμπτώματα-ανεπιθύμητες ενέργειες του GHB περιλαμβάνονται:

- Χαλάρωση, υπνηλία, ίλιγγος, ναυτία
- Black out, αδυναμία ανάκλησης των συμβάντων στη μνήμη
- Ψευδαισθήσεις
- Προβλήματα αναπνοής, προβλήματα όρασης, τρόμος, εφίδρωση, τάση προς έμετο
- Πτώση της αρτηριακής πίεσης
- Κώμα
- Θάνατος.

3.3. Ketalar®, Ketolar®, Ketanest-S®, Narcetan®, ketamine, κεταμίνη (2-(2-chlorophenyl)-2-(methylamino)-cyclohexanone, ketamine hydrochloride

Η κεταμίνη^{13–17,22–24} κυκλοφορεί ως λευκή σκόνη και στο παραεμπόριο, «στην πιάτσα», είναι γνωστή ως “special K”, “K”, “vitamin K”, “cut valium”, “Tac et Tic”.

Η κυκλοφορία της είναι νόμιμη στην Ευρώπη, εφ’ όσον έχει εγκριθεί και αυτή από τον EMA και χρησιμοποιείται ως αναισθητικό για ανθρώπινη χρήση, κυρίως όμως στην Κτηνιατρική. Το παράδοξο φαινόμενο της ληστείας σε κτηνιατρικές κλινικές ερμηνεύτηκε στη συνέχεια με τη διοχέτευση μεγάλων ποσοτήτων κεταμίνης σε parties αλλά και αναβολικών σε body builders, καθώς και παράνομα γυμναστήρια. Είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον το γεγονός ότι το European Monitoring Centre for Drugs and Drugs Addiction έχει εκδώσει οδηγία για θέματα ασφάλειας όσον αφορά στην κεταμίνη, με ειδικά λήμματα που αφορούν σε «κοινωνιολογικά και εγκληματολογικά θέματα», τα οποία σχετίζονται με τη χρήση της (sociological aspects, criminological aspects). Στο Βέλγιο, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο, την Ιρλανδία και την Ελλάδα η διακίνηση της κεταμίνης υπόκειται σε ειδικές διατάξεις. Στην Ελλάδα, εισάγεται και διακινείται μόνο από το ΙΦΕΤ, αποκλειστικά για νοσοκομειακή χρήση και με ενδείξεις «εισαγωγή και διατήρηση αναισθησίας».

Τα συνηθέστερα από τα συμπτώματα-ανεπιθύμητες ενέργειες της κεταμίνης είναι τα παρακάτω:

- Παραισθήσεις, απώλεια συνείδησης όσον αφορά στο

χρόνο και την ταυτότητα

- Διαστρεβλωμένες αντιλήψεις εικόνας και ήχου, εμπειρίες «εκτός σώματος»
- Προβλήματα μνήμης, ονειροπολήσεις
- Μειωμένες ικανότητες για χειρισμό μηχανών
- Προβλήματα αναπνοής, σπασμοί, τάση για έμετο, μούδιασμα.

4. ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑ, ΕΘΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ DRDs

Τα DRDs, εκτός από το να είναι –άμεσα– πολύ επικίνδυνα, πιθανόν να είναι μακροχρόνια και εθιστικά, εφ' όσον πολλά από αυτά περιέχουν μεθαμφεταμίνη ("meth"). Επειδή πρόκειται για μια πολύ εθιστική ουσία, πολλά άτομα μπορούν να εξαρτηθούν στο Rohypnol® και στο Xyrem®.

Αν και είναι γεγονός ότι οι συγκεκριμένες ουσίες, λόγω και του χαμηλού τους κόστους (<5 € το δισκίο/δόση), αρχικά χρησιμοποιήθηκαν για ψυχαγωγικούς σκοπούς με ίδια πρωτοβουλία των χρηστών σε rave parties και clubs, στη συνέχεια άρχισαν να χρησιμοποιούνται πολύ συχνά εν αγνοία των υποψήφιων θυμάτων.

Μια σημαντική παρανόηση που συνδέεται με τα DRDs αφορά στο γεγονός ότι υπάρχει η παραδοχή ότι χρησιμοποιούνται μόνο σε rave parties και clubs, ενώ αποκλειστικά θύματά τους φέρονται οι γυναίκες. Όπως ήδη αναφέρθηκε, γίνεται πολύ συχνά χρήση τους και σε φοιτητικές εστίες, ακόμη και σε σπίτια, από άτομα προσκεκλημένα από το θύμα, καθώς και για σεξουαλική επίθεση κατά ανδρών, ενώ συχνά «χρησιμοποιούνται» και από άτομα όχι άγνωστα αλλά του στενού περιβάλλοντος των θυμάτων, όπως δυστυχώς συμβαίνει και σε κάθε περίπτωση βιασμού.

Από πολλές πηγές, διεθνώς, γίνεται προσπάθεια ώστε να ενημερωθούν κυρίως οι νέοι, οι γυναίκες, αλλά και οι άνδρες, με σημαντικές πηγές για τη συγκεκριμένη ενημέρωση να αποτελούν οι ιστοσελίδες πανεπιστημίων, εφ' όσον οι φοιτητικές εστίες και τα campus έχουν αποτελέσει συχνά χώρους όπου διαπράττονται βιασμοί μετά από φιλική διασκέδαση με παράλληλη χρήση αλκοολούχων.

Από τα National Institutes of Health, το National Institute of Drug Abuse των ΗΠΑ, από πολλές κυβερνητικές και μη κυβερνητικές ιστοσελίδες, καθώς και από το FBI και το «Λευκό Οίκο» των ΗΠΑ, προτείνεται μια σειρά προληπτικών «κανόνων-οδηγιών» αυτοπροστασίας από τη «δηλητηρίαση» με DRDs, οι οποίοι μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:^{14-17,25,26}

- Κατ' αρχήν, πρέπει να γίνεται κατανοητό ότι ο οποιοσδήποτε, είτε άνδρας είτε γυναίκα, είναι εν δυνάμει θύμα τέτοιων πρακτικών

- Θα πρέπει να υπάρχει ενδιαφέρον αλλά και φροντίδα ώστε η ενημέρωση για το πρόβλημα να «περνάει» τόσο στο οικογενειακό όσο και στο φιλικό περιβάλλον
- Σε bars γίνονται δεκτά ποτά μόνο από bartender ή σερβιτόρο. Σε party ποτέ δεν πίνει κάποιος ποτά από ανοικτά μπουκάλια ή συσκευασίες, καθώς και δεν «μοιράζεται» ποτέ ποτά
- Τα εντυπωσιακά ποτά με παράξενη εμφάνιση, οσμή ή γεύση καλό είναι να αποφεύγονται
- Αποκλείονται τα ποτά τα οποία έχουν μείνει έστω και στιγμιαία έξω από το πεδίο παρατήρησης, π.χ. κατά τη διάρκεια απουσίας στην τουαλέτα
- Αποκλείονται ποτά κερασμένα από άτομα τα οποία δεν είναι της απόλυτης εμπιστοσύνης
- Σε «αλκοολούχες» εξόδους, πρέπει να υπάρχει πάντα και κάποιος ο οποίος, με εκ των προτέρων συνεννόηση, δεν θα πιει
- Η διαφοροποίηση της συμπεριφοράς ή η παράξενη συμπεριφορά μέλους της παρέας πρέπει να αξιολογείται άμεσα. Σε υποψία ότι κάποιος ή κάποια από το περιβάλλον της παρέας έχει καταναλώσει ύποπτο ποτό, π.χ. παραπονείται για έντονο αίσθημα καύσου, αδυναμία ή κακουχία, απαιτείται η άμεση απομάκρυνση του πιθανού θύματος από το στρεσογόνο περιβάλλον προς ένα ήσυχο σημείο και η χορήγηση, αν είναι δυνατόν, ροφήματος υψηλού ενεργειακού τύπου και όχι απλό νερό. Αν το άτομο δεν συνέρχεται, θα πρέπει να μεταφερθεί άμεσα στο νοσοκομείο, με παράλληλη προσπάθεια και για κατοχή/διατήρηση δείγματος του ύποπτου ποτού.

Αν υποψιαστεί κάποιος ότι ο ίδιος είναι θύμα «δηλητηρίασης» από τέτοιες ουσίες και στη συνέχεια βιασμού, τότε:

- Προσέρχεται άμεσα στην αστυνομία ή στο νοσοκομείο
- Δεν πλένεται και δεν αλλάζει ρούχα
- Δεδομένου ότι οι ουσίες αυτές συνήθως παραμένουν για πολύ λίγο στον οργανισμό (12-72 ώρες), δεν ουρεί ή κρατά δείγμα ούρων.

Είναι πολύ σημαντικό να γίνεται κατανοητό το πόσο διευκολυντική είναι η «δράση» του οινοπνεύματος σε αυτές τις περιπτώσεις, εφ' όσον θεωρείται ότι συνήθως τα άτομα που πέφτουν θύματα βιασμών με DRDs βρίσκονται ήδη υπό την επήρεια οινοπνεύματος, έτσι ώστε η προσοχή τους στα «συμβαίνοντα» στο περιβάλλον να είναι ήδη σχετικά ελαττωμένη.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία από τις ΗΠΑ και τον Καναδά:

- 55% από τους άνδρες και 53% από τις γυναίκες που κατήγγειλαν βιασμό βρίσκονταν υπό την επήρεια και οινοπνεύματος
- 75% από τους άνδρες και 55% από τις γυναίκες που κατήγγειλαν βιασμό βρίσκονταν υπό την επήρεια οινοπνεύματος και κάποιας άλλης ουσίας.

Επίσης, σε 2.003 ύποπτα δείγματα ούρων μετά από 72 ώρες ανιχνεύτηκαν:²⁷

- 3% Xyrem® (γ-υδροξυβουτυρικό οξύ)
- 1% Rohypnol® (φλουνιτραζεπάμη)
- 69% οινόπνευμα
- 18% μαριχουάνα
- 5% κοκαΐνη.

Τα πολύ μικρά ποσοστά ανίχνευσης για το Rohypnol® και το Xyrem® ίσως αποτελούν συνέπεια και του γεγονότος ότι το Rohypnol® παραμένει στον οργανισμό για 72 ώρες, ενώ το Xyrem® για μόλις 12 ώρες.

Εκτός όμως από τις «οδηγίες αυτοπροστασίας», η χρήση ουσιών για «διευκόλυνση στο έγκλημα του βιασμού» διεθνώς είχε αντίκτυπο και όσον αφορά στο ευρύτερο νομικό πλαίσιο των ποινών που επισύρει το έγκλημα του βιασμού. Είναι γεγονός ότι συνέπεια της χρήσης των ουσιών αυτών υπήρξε η τροποποίηση του νόμου «περί πρόληψης και τιμωρίας του βιασμού» το 1996 στις ΗΠΑ, έτσι ώστε η χρήση τέτοιων ουσιών με σκοπό τη σεξουαλική επίθεση ή και οποιοδήποτε άλλο έγκλημα επισύρει ποινή φυλάκισης έως και 20 έτη, ενώ ακόμη και η απλή, παράνομη, κατοχή τέτοιων ουσιών επισύρει αντίστοιχη ποινή μέχρι και 3 έτη.²⁸

5. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μια ακόμη σύγχρονη μορφή εγκληματικότητας, δυστυχώς, φαίνεται ότι είναι «εντός των πυλών», εφ' όσον έχει βρεθεί ακόμη ένας τρόπος εγκληματικής χρήσης χημικών ουσιών, ενώ και το έγκλημα του βιασμού με νέους τρόπους παρεισφύρει στην κοινωνική πραγματικότητα.

Τα όποια στοιχεία της εισαγωγικής αυτής προσέγγισης προέρχονται από τις ΗΠΑ και τον Καναδά, ενώ τα αμιγώς

«ελληνικά» στοιχεία που σχετίζονται με το θέμα προέρχονται από ανεπίσημα sites και blogs. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι το πρόβλημα δεν αφορά και στην ελληνική πραγματικότητα. Μια περιήγηση στο internet, στα διάφορα ελληνικά νεανικά blogs συζήτησης, όπου πολλά νέα παιδιά συζητούν για τις ουσίες αυτές, είναι πολύ διαφωτιστική για την πραγματικότητα αλλά και για τους «αστικούς μύθους που κυκλοφορούν». Για παράδειγμα, εντύπωση προξενούν κάποιες καταγγελίες από αλλοδαπές τουρίστριες για bars ελληνικών νησιών, καθώς και κάποια δήθεν επώνυμη καταγγελία ερευνητή από το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο του Nottingham ότι έκανε την εμφάνισή του στην Αγγλία και πιθανόν να γίνει χρήση του κτηνιατρικού φαρμάκου με το όνομα Progestrex και στην Ελλάδα, το οποίο χορηγείται μαζί με τα DRDs για να εμποδίσει την ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη και το οποίο μπορεί να προκαλέσει μόνιμη στειρότητα. Δυστυχώς, φαίνεται ότι το έγκλημα του βιασμού, η χημεία αλλά και οι αστικοί μύθοι εμπλέκονται στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα.²⁹

Σίγουρα, η χρήση των DRDs δεν αποτελεί παρά μια παράμετρο σε ένα φαινόμενο διαχρονικό στην ιστορική πορεία του ανθρώπου, στο φαινόμενο της γενικότερης χρήσης βίας, στον κοινωνικό μηχανισμό της καταστολής και της καταπάτησης των δικαιωμάτων του «άλλου», του εκτός του «εαυτού».

Και ο βιασμός λοιπόν, με γλωσσολογική ρίζα τη βία, απαιτώντας πάντα στην ύπαρξή του το δίπολο θύτη-θύμα, διαχρονικά εξαρτάται από τις κοινωνικές συνθήκες και σαφώς εντείνεται σε περιόδους κοινωνικοοικονομικών κρίσεων και πολέμων: Από την Αρχαία Ελλάδα και τον «Κύκνο του Δία», συνεχίζοντας με το βιασμό της γυναίκας στην πατριαρχική κοινωνία και στο σήμερα της ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και της βίας στο περιβάλλον εργασίας, στο σύγχρονο δουλεμπόριο, στην εξώθηση στην πορνεία, το λιθοβολισμό γυναικών και τη θανάτωση βρεφών-κοριτσιών στον Τρίτο Κόσμο, τη μισαλλοδοξία και το βιασμό ολόκληρων φυλετικών ομάδων με βάση το χρώμα, το θρήσκευμα και την καταγωγή, αλλά και την εξώθηση στον αναλφαριθμισμό, το βιασμό του φυσικού περιβάλλοντος, της γλώσσας και του λόγου από το σύγχρονο άνθρωπο.

ABSTRACT

Rape and pharmaceutical substances

F.A. TZAVELLA

Department of Nursing, University of Peloponnese, Sparta, Greece

Archives of Hellenic Medicine 2010, 27(5):841–846

The substances that are involved in the criminal practice of rape, internationally known as “date rape drugs” (DRDs) and “club drugs” are defined as those substances to which, when individuals are exposed, they lose their self-control,

and in particular, sexual resistance, and they belong to various chemical-pharmaceutical categories. The victim, even after the influence of these substances has worn off, experiences a complete memory blackout, with the result that, in spite of clear physical evidence of rape, the victim is not able to remember or to explain clearly what happened. Most of these products require medical prescription, yet in practice they can be obtained illegally, for example as a "cocktail" of unknown composition and content. These "cocktails" can be extremely dangerous and addictive, they are usually colorless, odorless and tasteless and, in general the characteristics of DRDs are such that they can be added to an alcoholic beverage in which they are not perceived by the candidate victims. Worldwide, the most commonly used of the DRDs are Rohypnol®, Xyrem® and ketamine. For protection from DRDs, the National Institutes of Health (NIH) and National Institute of Drug Abuse (NIDA) of USA have proposed some "rules – drive off" for self-protection.

Key words: Date rape drugs, Drug related rape, Pharmaceutical substances, Rape

Βιβλιογραφία

1. ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ. Όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της τιμωρείται με κάθειρξη. Άρθρο 36, παρ. 1
2. PAGLIA C. *Sexual personae: Art and decadence from Nefertiti to Emily Dickinson*. Yale University Press, London & New Haven, 1990
3. VIGARELLO G. *Ιστορία του βιασμού: 16ος–20ός αιώνας*. Μετάφραση: Βουτσοπούλου Λία. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2001
4. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ. Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. ΟΗΕ, ΗΠΑ, 1948
5. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 53/1974. Ευρωπαϊκή σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Συμβουλίου της Ευρώπης). ΝΔ 53 της 19/20.9.1974: Περί κυρώσεως της εν Ρώμη την 4ην Νοεμβρίου 1950 υπογραφείσης συμβάσεως «διά την προάσπισιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών», ως και του προσθέτου εις αυτήν πρωτοκόλλου των Παρισίων της 20ής Μαρτίου 1952 (Α 256)
6. GORIN T. A rape crisis centre view of Rohypnol: How the hype tricks raped women. Canadian Association of Sexual Assault Centres, Vancouver; available at www.casac.ca/rohypnol.htm (accessed 8.6.2001)
7. ΑΝΩΝΥΜΟΣ. *Παιδική πορνογραφία: Τα κυκλώματα στην Ελλάδα*. Εφημερίδα «Βήμα», Αθήνα, 2005 (διαθέσιμο <http://www.to-vima.gr/default.asp?pid=2&artid=169016&ct=75&dt=23/10/2005>)
8. BUTLER B, WELCH J. Drug-facilitated sexual assault. *Can Med Assoc J* 2009, 180:493–494
9. GIRARD AL, SENN CY. The role of the new "date rape drugs" in attributions about date rape. *J Interpers Violence* 2008, 23:3–20
10. <http://www.thefirst.gr/displayITM1.asp?ITMID=182>
11. SCHWARTZ RH, MILTEER R, LEBEAU MA. Drug-facilitated sexual assault ("date rape"). *South Med J* 2000, 93:558–561
12. http://www.ehow.com/how_5881037_protect-date-rape-drug_rivotril.html
13. ΕΘΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΦΑΡΜΑΚΩΝ. *Εθνικό Συνταγολόγιο*. Εκδόσεις ΕΟΦ, Αθήνα, 2007
14. <http://familydoctor.org/online/famdocen/home/common/addictions/drugs/823.html>
15. <http://www.womenshealth.gov/faq/date-rape-drugs.cfm>
16. <http://www.fbi.gov/hq/ood/opca/outreach/clubdrugs/club-drug.htm>
17. <http://www.halton.ca/cms/One.aspx?portalId=8310&pageId=11529>
18. SCHWARTZ HR, WEAVER BA. Rohypnol, the date rape drug. *Clin Pediatr* 1998, 37:321–322
19. http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/348986.stm
20. www.ifet.gr
21. <http://www.ema.europa.eu/humandocs/Humans/EPAR/xyrem/xyrem.htm>
22. <http://www.ifet.gr/drugs/ingredients/ketamine.htm>
23. http://www.emcdda.europa.eu/attachements.cfm/att_1148_EN_ketamine_finalriskassessment_report.pdf
24. LANKENAU SE, SANDERS B, BLOOM JJ, HATHAZI D, ALARCON E, TORTU S ET AL. First injection of ketamine among young injection drug users (IDUs) in three US cities. *Drug Alcohol Depend* 2007, 87:183–193
25. <http://health.nih.gov/topic/DrugAbuse>
26. <http://www.whitehousedrugpolicy.gov/DrugFact/club/index.html>
27. SLAUGHTER L. Involvement of drugs in sexual assault. *J Reprod Med* 2000, 45:425–430
28. <http://definitions.uslegal.com/d/date-rape/>
29. <http://en.wikipedia.org/wiki/Progesterex>

Corresponding author:

F.A. Tzavella, 17 Dimitriou Soutsou street, GR-115 21 Athens, Greece
e-mail: ftzavella@hotmail.com